

УДК 271.4(477)-789.17

DOI: 10.24919/2312-2595.6/48.228470

Юрій СТЕЦИК

доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

Бібліографічний опис статті: Стецик, Ю. (2021). Окружний лист протоігумена Василя Роговського (12.11.1788). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 6/48, 30–42. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228470>.

**ОКРУЖНИЙ ЛИСТ ПРОТОІГУМЕНА
ВАСИЛЯ РОГОВСЬКОГО (12.11.1788)**

Анотація. Мета дослідження – проаналізувати інформаційний зміст окружного листа, виокремивши основні тематичні частини. *Методологія дослідження* базується на використанні аналітичної та синтетичної критики джерел. Для встановлення об'єктивності інформації, за умов відсутності оригіналу листа, його відомості порівняно з іншими віднайденими нами рукописними копіями і стародруківаними примірниками. **Наукова новизна** вбачається у запровадженні вперше до широкого обігу окружного листа протоігумена Василя Роговського. **Висновки.** Визначено обставини (проведення Жидичинської генеральної й провінційної капітул) та мету (інформування про нововведення у василіанському законодавстві) укладення окружного листа. Представлено біографічний огляд авторів листування (протоігумена Василя Роговського, провінційного секретаря Адріана Шубовича). Проаналізовано структурні тематичні пункти листа: визначення провінційних податків; матеріальне забезпечення ченців-студентів;

© Юрій Стецик, 2021

продаж речей померлого чернецтва; регламентація заупокійних богослужінь; орієнтація на зразкову поведінку діячів Чину; збільшення виплат для монахів-педагогів; встановлення вимог до проповідників; збереження одностайності у богослужбових обрядах; залучення студійних домів Чину для єпархіяльних потреб; скорочення богослужбових обов'язків; упорядкування фінансово-майнової документації; подолання переешкод у духовному зростанні; про дотримання послуху та поваги до влади Чину і Церкви. Про вагоме значення змісту листа свідчить факт внесення його копії до вхідної документації актових книг Любарської монастирської канцелярії.

Ключові слова: *окружний лист; капітула; управа; протоігумен; секретар.*

Yurii STETSYK

PhD hab. (History), Associate Professor, Professor, Department of History of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

To cite this article: Stetsyk, Yu. (2021). Okruzhnyi lyst protoihumena Vasyliya Rohovskoho (12.11.1788) [Circular letter of the Proto-Hegumen Vasyl Rogovsky (12.11.1788)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 6/48, 30–42.* doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228470> [in Ukrainian].

CIRCULAR LETTER OF THE PROTO-HEGUMEN VASYL ROGOVSKY (12.11.1788)

Summary. *The purpose of this study is to analyze the information content of the circular, highlighting the main thematic parts. Research methodology is based on the use of analytical and synthetic critique of the sources. To establish the objectivity of information, in the absence of the original letter, its information in comparison with other handwritten copies and old printed copies which we found. The scientific novelty is that Proto-hegumen Vasyl Rogovskij's circular has been introduced into wide circulation for the first time. Conclusions.*

The author determines the circumstances (holding of the Zhydychyn General and Provincial Chapters) and the purpose (informing about innovations in the Basilian legislation) of writing a district letter and presents a biographical review of the authors of the correspondence (Proto-hegumen Vasyl Rogovsky, Provincial Secretary Adrian Shubovych). The structural thematic points of the letter are analyzed: definition of provincial taxes; material support of student monks; sale of things of the dead monasticism; regulation of funeral services; focus on the exemplary behavior of the leaders of the Order; increase in payments for monks-teachers; setting requirements for preachers; preservation of unanimity in liturgical rites; involvement of the studio houses of the Order for diocesan needs; reduction of religious duties; streamlining of financial and property documentation; overcoming obstacles to spiritual growth; on obedience and respect for the authority of the Order and the Church. The importance of the content of the letter is evidenced by the fact that its copy was included in the input documentation of the act books of the Lubar Monastery Chancellery.

Key words: circular letter; chapter; council; Proto-hegumen; secretary.

Постановка проблеми. У 1788 р. відбулися одночасно Жидичинська генеральна та провінційна капітули, до якої долучилися делегати тільки із двох чернечих провінцій (Литовської, Руської). Ці капітули були скликанні із дозволу Апостольського Престолу з наміром провести чергові вибори протоархимандрита Чину та протоігуменів провінцій. На провінційній капітулі руського чернецтва протоігуменом було обрано ієромонаха Василя Роговського, який після завершення монашого собору уклав спеціальний окружний лист для монастирів, які перебували у його юрисдикції. Цим листом новий адміністратор Руської провінції намагався ознайомити насельників обителів із змінами та доповненнями, які запроваджувалися до василіанського законодавства. В цей час офіційне листування протоігуменів було своєрідним механізмом управління досить розпорошеною сіткою чернечих осередків.

Аналіз останніх досліджень. Тривалий час (період входження України до складу Радянського Союзу) із ідеологічних міркувань вітчизняні монастирські архівні фонди були недоступними для дослідників. І тільки діаспорна українська церковна архео-

графія розпочала цілу серію видань з історії Церкви та Василянського Чину в Україні. Однак із досить різноманітної епістолярної спадщини василянського чернецтва римському науковому осередку вдалося опублікувати тільки два томи листування василян із Ватиканом (Welyukj & Pidrutchnuj, 1979). У вітчизняній та зарубіжній монастирській історіографії основна увага зверталася на вивчення актової документації. У той час як поза увагою дослідників залишилися цілий джерельний корпус офіційного листування, у якому знайшла своє відображення нормативно-регламентаційна документація (Ваврик, 1958; Lorens, 2014; Wojnar, 1954). Та й загалом відсутність археографічної збірки із обіжниками, спонукала нас до пошуку та систематизації офіційного листування протоігуменів Руської провінції ЧСВВ, до якої входили монастирі Правобережної України (Стецик, 2020). Започатковані нами археографічні публікації листів протоігуменів продовжуємо запровадженням до наукового обігу окружного листа протоігумена Василя Роговського.

Мета публікації – проаналізувати інформаційний зміст обіжника, виокремивши основні тематичні частини.

Виклад основного матеріалу. Автором розглядуваного окружного листа був протоігумен Василь (світське ім'я Вінкентій, син Йосифа та Єви) Роговський. Народився 1734 р. у Волинському воєводстві. У світському житті завершив клас риторики. Вступив 8 квітня 1755 р. до чернецтва у Почаївському монастирі. Після року навчання у новіціаті 21 квітня 1756 р. склав чернечі обіти професа. Відправлений на студії до Підгорецького монастиря. У серпні 1756 р. переїхав до Лаврова для проходження філософських студій, де навчався два роки. В серпні 1758 р. скерований на теологічні студії до Львова, де навчався два роки. Після завершення навчання у серпні 1760 р. поїхав до Городища, де 18 березня 1761 р. отримав ієрейські свячення. Згодом у серпні 1761 р. відправлений до Шаргородського монастиря і був професором синтаксису при місцевій школі. У серпні 1763 р. призначений професором синтаксису у Гошівській василянській школі. 5 вересня 1764 р. відправлений до Львова для продовження теологічних студій. 2 липня 1766 р. скерований до Підгірців для виконання обов'язків вікарія. Звідтіля 16 травня 1768 р. переїхав до Білостока, будучи вікарієм. Проте через кілька років став

настоятелем Зимненського монастиря. Після Берестейської капітули (1772) призначений ігуменом Щеплотського монастиря, а потім Лаврівського. На Тороканській капітулі (1780) обраний третім консультором польської провінції та управляв Загайським монастирем. Упродовж 1788–1792 рр. був протоігуменом Святопокровської (Руської) провінції. Помер 1811 р. у Почаївському монастирі (ЛННБ ім. В. Стефаника. ВР, ф. 3, спр. 614, арк. 170).

До написання окружного листа та його поширення долучився секретар Провінційної Управи о. Адріан Шубович (світське ім'я Олексій, син Тимотея та Марії), який народився 1745 р. у Станіславчику. Вступив 8 червня 1762 р. до чернечого стану в Почаєві. Після року новіціату 11 червня 1763 р. склав чернечі обіти професа. Після цього направлений до Загайського монастиря для проходження студій з риторики. 4 червня 1765 р. відбув до Гощі для продовження навчання. Після двох років навчання 19 червня 1767 р. скерований до Львова на теологічні студії. Через сім місяців отримав дияконівські свячення, а 11 квітня 1769 р. висвячений у ієромонахи. 1773–1774 рр. – вчитель філософії у Терехівському монастирі. 1775–1776 рр. – професор філософії та префект школи у Любарському монастирі. 1778–1779 рр. – вікарій та професор теології у Кам'янецькому монастирі. 1788–1792 рр. – секретар Святопокровської провінції. Помер 1811 р. (ЛННБ ім. В. Стефаника. ВР, ф. 3, спр. 614, арк. 10).

Укладення обіжника було зумовлено необхідністю довести до відома монастирських спільнот про постанови Жидичинської генеральної та провінційної капітул (1788). Тож розглянемо основні тематичні питання, які виокремлені протоігуменом Василем Роговським. У першому пункті врегульовувалися питання про визначення розмірів матеріальної допомоги (*subsidiis Charitativi*), який залежав від доходів обителів: щоб кожний монастир мав укладений докладний та правдивий інвентар видатків, який потрібно представити під час візитації протоігумену або надіслати поштою для встановлення пропорційного податку. У другому пункті розглядалися питання, пов'язанні із матеріальним забезпеченням ченців-студентів (на житло, на одяг, на проживання, на літературу). У третьому – визначалася процедура продажу речей померлого чернецтва провінції із призначенням отриманих коштів на потреби найбідніших обителів та встановлення обов'язку в

регулярному відправленні заупокійних богослужінь за братів (щорічно по три читані та по одному співаному). У четвертому пункті представлено перелік найбільш відомих діячів Василянського Чину, поведінка яких заслуговує на наслідування (о. Єротеї Корчинський, о. Гіацинт Нестерський, о. Антін Лігензевич, о. Боніфацій Кровницький, о. Платон Гудз, о. Пантелеймон Кульчицький, о. Граціан Парницький, о. Спиридон Коберський). У п'ятому пункті передбачено збільшення виплат монахам-педагогам, які працюють у народних школах на придбання одягу та запровадження обов'язкових річних восьмиденних реколекцій. У шостому пункті прописані вимоги до проповідників: укладати свої проповіді та представляти їх повні тексти під час візитацій обителів. У випадку їх відсутності такі особи звільнялися від виконання обов'язків проповідників. У сьомому пункті визначалася необхідність у дотриманні постанов усіх попередніх капітул та ретельному збереженні однастайності у богослужбових обрядах. Восьмий пункт передбачав пристосування освітніх центрів Василянського Чину для вишколу світського єпархіального духовенства. У дев'ятому пункті скорочувалися богослужбові обов'язки чернецтва у намірах всієї провінції (від двох до одного богослужіння щомісячно). У десятому пункті значний акцент зроблено на впорядкуванні фінансово-майнової документації, яку необхідно докладно описати та залучати для охорони монастирських землеволодінь. В одинадцятому пункті визначено основні перешкоди для духовного зростання монастирських спільнот, з якими потрібно постійно боротися: пияцтво, ледарство при різних іграх. У дванадцятому пункті зроблено значний акцент на дотриманні послуху та поваги до влади Чину і Церкви: «Бога бійтеся, короля поважайте, братерство любіть» (перше послання Петра).

У кінціві листа подано звернення до настоятелів монастирів Святопокровської провінції про те, що зміст цього листа необхідно не тільки виголосити насельникам обителі, але й записати його копію до монастирських актових книг і послуговуватися цими постановами у повсякденному житті чернецтва (ІР НБ ім. В. Вернадського).

Висновки. Визначено обставини (проведення Жидичинської генеральної й провінційної капітул) та мету (інформування про нововведення у василянському законодавстві) укладення

окожного листа. Представлено біографічний огляд авторів листування (протоігумена Василя Роговського, провінційного секретаря Адріана Шубовича). Проаналізовано структурні тематичні пункти листа: визначення провінційних податків; матеріальне забезпечення ченців-студентів; продаж речей померлого чернецтва; регламентація заупокійних богослужінь; орієнтація на зразкову поведінку діячів Чину; збільшення виплат для монахів-педагогів; встановлення вимог до проповідників; збереження одностайності у богослужбових обрядах; залучення студійних домів Чину для епархіальних потреб; скорочення богослужбових обов'язків; впорядкування фінансово-майнової документації; подолання перешкод у духовному зростанні; про дотримання послуху та поваги до влади Чину і Церкви. Про вагомe значення змісту листа свідчить факт внесення його копії до вхідної документації актових книг Любарської монастирської канцелярії.

Джерела та література

- Ваврик, М.** (1958). До історії василіяньських капітул у Галичині в XVIII–XIX ст. *Записки ЧСВВ* (Сер. II, сек. II, т. III (IX), вип. 1–2), (с. 46–68). Рим: В-во отців-василіян.
- ІР НБ ім. В. Вернадського – Інститут рукопису Національної бібліотеки імені В. Вернадського.
- ЛННБ ім. В. Стефаника. ВР – Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. Відділ рукописів.
- Стецик, Ю.** (2020). Обіжник протоігумена Йосафата Охоцького (30.11.1784). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 5/47, 96–109. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217805>.
- Lorens, V.** (2014). *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Welykuj, A., & Pidrutchnyj, P.** (1979). *Litterae Basilianorum in Terris Ucrainae et Bielarusjae (1601–1760)*. *Analecta OSBM* (Ser. II, sec. III, vol. I–II). Romae: PP. Basiliani.
- Wojnar, M.** (1954). *De capitulis Basilianorum*. *Analecta OSBM* (Ser. II, sec. I, vol. III). Romae: PP. Basiliani.

References

- Vavryk, M.** (1958). Do istorii vasyliianskykh kapitul u Halychyni v XVIII–XIX stolitti [The history of the Basilian chapters in Galicia in the

- seventeenth and nineteenth centuries]. *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. II, vol. III (IX), iss. 1–2), (pp. 46–68). Romae: PP. Basiliani [in Ukrainian].
- IR NB im. V. Vernadskoho – Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky imeni V. Vernadskoho [Institute of Manuscripts of National Library of V. Vernadskiy] [in Polish].
- LNNB im. V. Stefanyka. VR – Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka. Viddil rukopysiv [Scientific National Library of V. Stefanyk of Lviv. Sector of Manuscript] [in Latin].
- Stetsyk, Ya.** (2020). Obizhnyk protoihumena Yosafata Okhotskoho (30.11.1784) [Proto-Hegumen Josaphat Ohotskyj’s Circular Letter (30.11.1784)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 5/47, 96–109.* doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217805> [in Ukrainian].
- Lorens, B.** (2014). *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780 [Basilians in the Crown Province during the years 1743–1780]*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego [in Polish].
- Welykyj, A., & Pidrutchnyj, P.** (1979). *Litterae Basilianorum in Terris Ucrainae et Bielarusjæ (1601–1760)*. *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. III, vol. I–II). Romae: PP. Basiliani [in Latin].
- Wojnar, M.** (1954). *De capitulis Basilianorum*. *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. I, vol. III). Romae: PP. Basiliani [in Latin].

Dokument

Bazyli Rogowski Z[akonu] S[więtego] Bazylego W[ielkego] prowincyi pod tytułem Opieki Nayświętzey Maryi Panny Prowincyal

Przewielebnym monasterow prowincyi naszey przełożonym, tak też wielebnym oycom i braci władzy naszey poruczonym pokóy Chrystusów.

Gdy z niedościgłych władzący światem opatrności wyrokow włożony na nas został nieuniesiony ciężar sprawowania rządow prowincyi naszey zakonney, opieką Nayś[więtsoy] Maryi Panny zaszczyconey, odwiedziając przewielebności i wielebności wasze ninieyszym okólnym listem naymils i Chrystusie Oycowie i Bracia, naypierwszym znamy bydź dotyczącym urzędu naszego obowiązkiem, podać umysłom waszym do zawiadomienia to, co na przeszłey generalney, a razem prowincyalney kapitule naszey iuż to pod

prezidyntem J. Wgo J. X. Teodozego Rostockiego koadjutora metropolii caley Rusi, biskupa Chełmskiego, wruczoną sobie od J. Wgo Metropolity, iuż pod zarządem Wiel[oznego] i Nayprzew[ielebniejszego] J[ego] X[siażdza] Porfirego Skarbek Ważyńskiego Zakonu Naszego Proto-Archimandryty, powtornym ośmioletnim nawrotem chwalebnie i słodko nam roskazującego Oycy celem uszczęśliwienia tey to prowincyi, a szczególniey względem naprawy i zachowania w niey nieskażoney obyczayności uroczyście postanowiono i uchwalono odebraliśmy, z przyłączeniem niektórych naszych urzędowych rozrządzeń, co wszystko w ... osobach częścią obwieszczenia, częścią zalecenia wymagających wykonać przedsięwzięliśmy. Jakoż co tycze się obwieszczenia, donosimy. I. Jż powszechnie narzekania na przeładowanie niektórych klasztorow płacieniem subsidii *Charitativi* obilo się o uszy przeszley kapituly, która chcąc ten podatek sprawiedliwą umiarkować szala, tym czasem (że się to naprętcie stać niemoże) podług dawnego dispartamentu ilkość onego razem z emergencyami zapłacić nakazuie: napotym zaś ustanawia, aby każdy monaster starał się mieć inwentarz wszelkich gotowych intrat wiernie i dokładnie sporządzony czy to przez installatora, gdzie by odmiana superiora nastąpiła czyli po mimo takowey przemiany, przez mieyscowego przełożonego, którzy spisany przez siebie ten inwentarz w czasie wizyty kanoniczney okażą nam prowincyałowi, lub treść ónego pocztą przeszłą, zamiarem ustanowienia proporcjonalnego podatkovania (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 3*). II. Żądanie nasze względem zamieszczenia i edukowania alumnow naszych w główney akademicznej szkole zaskuteczniome zostało dobroczynnym wyrokiem J. O. Xcia Jmci Prymasa, Administratora biskupstwa Krakowskiego w nadaniu nam Kościoła pod zaszczytem Nayświętszey Maryi Panny przy żłobku z klasztorem dotąd przez WW. XX. Bernardynow posiadany, do którego Kościoła i Klasztoru Zakonnicy nasi iuż są urzędownie wprowadzeni, a na żywność, odzież, posługę dla nich, i utrzymywanie murow przewielebna kapitula nasza (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 1 et 2*) z powodu miłości braterskiey coroczne czynić wsparcie do przeciągo czterech lat nakazała, ale zkąd te miłośne wsparcie rzeczywisty odniesie skutek przy niedostarczaiącey na tyle innych nieuchronnych wydatkow podróžney prowincyi kassie, do przemysłu naszego przyłożą się Jehmć XX. Przełożeni mieysc swoią dzielną starannością przez niezawodne i nieodwłoczne zwykley kontrybucyi z zaległemi emergencyami wyplacenie. III. Przedsięwzięty chwalebny wynalazek bywshzey prowincyalney władzy w rozrządzeniu zostaiących rzeczy po zmarłych zakonnikach naszych ninieysza kapitula (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 2*) na wiekopomne czasy umocniła, nakazuiąc pozostaiące sprzęty spieniężać, i zebraną kwotę oddawać do wyznaczonych od siebie kollektorow, za iakowych mieć chce przewielebnych: Lubarskiego, Barskiego, Krzemienieckiego i Zahorowskiego superiorow tym porządkiem:

aby do Lubarskiego – klasztoru Owrucki, Kaniowski, Humański, Lisiański, Granowski, Tryhórski i Biłyłowiecki; do Barskiego – Szarogrodzki, Kamieniecki, Małeiowiecki, Korzowiecki, Satanowski i Hołowczyniecki; do Krzemienieckiego – Poczaiowski, Zahaiecki, Ostrogski, Hoyski, Łucki, Poddębiecki, Tumiński z Czertwernią, Milcezecki i Strakłowski; do Zahorowskiego – Mielecki, Białostocki, Puhiński, Lubelski, Niskinicki i Zimniański należały. Wymienieni kollektorowie wynikły zbiórek u siebie pilnie zachowaią. Przełożonego nad zmarłym zakonnikom z rzetelnego wypłacenia zakwituią, i naywierniejszy obrachunek przed przyszlą kapitułą prowincyalną uczynić będą winni. Sumka takowa zdaniem kapituły ma bydz oddana pod właścicielstwo nayubózszeo klasztoru, z obowiązkiem udania iey na procent z naywiększym bezpieczeństwem, aby i klasztor ten z samey tylko prowizyi użytkuiąc mógł swóy nazawsze ratować niedostatek, i dusze owych zmarłych zakonników wieczyste obligi, a mianowicie trzy msze s[więte] czytane, a czwarta spiewaną z parastasem co rok proporcjonalnie od każdego tysiąca zyskuiąc, nieustanny dla siebie ratunek odbierały. Z tym warunkiem ustapiony iuż jest Zimniańskiemu klasztorowi kapitalik w przeszłym turnie starownie zrobiony, gdy zaś Bóg zrządzi, tedy i po niniejszym turnie drugi ubogi klasztor podobnie zostanie zaratowanym. IV. Pamiętną okazała się matka zakon na wysokie i szacowne zasługi to w obliczności swoiey, to w obliczności prowincyi wykonywane niektórych mężów, a nayprzód nayprzew[ieblniejszego] J[ego] X[ięz]a Hieroteusza Korczyńskiego, prócz innych z chwałą piastowanych przez siebe urzędow, bywszego generalnego prokuratora w Rzymie, potym protokonsultora zakonu, teraz ex wikarego generalnego kongregacyi naszej, którego iako nayzasłużeńszego w zakonie oyca, na czole zasłużonych oycow postawiła. Po nim innych przewieblnych oycow zważaiąc znakomite prace i chwalebnie sprawowane urzędy, iako to JJ. XX, Hiacynta Nesterskiego niegdyś sekretarza generalnego, potym wikarego prowincyi, teraz rektora Ostrogskiego, Antina Ligęziewicza ex konsultora zakonu, Bonifacego Krownickiego ex konsultora prowincyi, Platona Gutza ex-sekretarza prowincyalnego, Pantaleona Kulczyckiego, iako wiela zakonników w duchownym ćwiczeniu oyca, i w diecezyi Łucko-Ostrogskiej ksiąg censora, Gracyana Parnickiego, iako zawołanego missionarza i apostolskiego prawie męża, na ostatek Spiridiona Kobierskiego, iako od wiela lat około drukarni rządnie i użytecznie pracuiącego, w poczet zasłużonych umieściła, nayprzywoitsze dla nich w życiu obiecuiąc względy, tem samem zaś daiąc wszystkim zakonnikom naszym poznać, iż na wierne i niesprzykrzone w zakonie s[więtym] zasługi zdobywać się maią, aby na schyłku życia przy osłabionym zdrowiu i siłach równe względności w zysku odnosili (*Cap[itula]Gen[eralna]: Ses[sio] ult, et Prov[incionalna] Ses[sio] 4*). V. Troskliwość uieła zgromadzonych oycow o powiększeniu pensyi na odzież dla

nauczycielow szkół narodowych przy niniejszych pracowitszych uczenia sposobach, że iednak zaskarżono, iako by nie wszyscy do przepisow prześw[iętszey] kommissyi edukacyney zupełnie stosują się, i swoich w nauczaniu szkolney młodzi uchylbiają obowiązkow, nie więcey przeto dla nich iak do czterech dukatow, dla prefektow zaś do sta zlot. pol. postąpio, w przypadku atoli żywszey okazania czulości i wruczonego urzędu pilnieyszego sprawowania potrafi rządca mieysca naznaczoną ulepszyć płacę nad datkiem rzeczy do odzienia służących. Nadto nayuroczysciey tymże nauczycielom zgromadzenie oycow nakazało każdego roku przed rozpoczęciem albo po zakończeniu szkolnych nauk ośmiodniowych rekollekcyi niechybne odprawianie, pod ścisłością kar ustawami naszemi przepisanych (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 5*). VI. Z podobnego powodu, że zdarza się niektórym kaznodzieiom naszym mniey przygotowane kazania prawić, a tak słuchaczom duchownego posiłku – pochodzącego z słuchania słowa Bożego unnykać. Kapitularni oycowie zaradziąc tak ciężkiemu dusz ludzkich uszkodzeniu, ostrzegli, i obowiązali, aby kazania czysto przepisywane, w czasie wizyty kanoniczney. Nam prowincyałowi do przezyrenia i podpisania podawane były, sprzeciwiającym się temu nakazowi surową karą i więciem płacy grożąc (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 5*). Wieloliczne są inne przeszley kapituły układy i postanowienia, które ponieważ bardziey do rządności, niżeli do obyczayności ściągają się, i powszechnego obwieszczenia niewymagają, przeto iuz do niektórych zaleceń przystąpmy.

VII. A tak: Dla uchylenia wszelkicy pomówki, iakobyśmy w obrządku naszym różni różne podług swego upodobania czynili ceremonie, i świeże coraz nawet w sprawowaniu Świętych Taiemnic wprowadzali nowości, zaleciło ściśle generalne zgromadzenie (*Cap[itula] Prov[incionalna]: Ses[sio] 12*). Aby w odprawowaniu Mszy S[więtych] tak spiewanych, iako czytanych, nie mniey w samych ubiorach i narzędziach do tych że strasznych ofiar służących wszelką zgodliwość, i iednostayność Mszałami i Typikami przepisaną nasi zakonnicy naypilniey zachowywali. VIII. Diecezye JJ. WW. Biskupow naszych ruskich że niewszystkie mają swoje nauczycielskie domy albo seminaria, w których by się doskonalili sposobiący się do kapłaństwa, chętnie zezwolili oycowie kapitularni (*Cap[itula] Gen[eralna]: Ses[sio] 2*) na to, co się i zaleca, aby które monastery nasze mają zakonne szkoły umieszczone, w tych że klerycy, własnym swoim nakładem żyjąc, w moralney teologii albo innych umiejętnościach ćwiczyć się mieli pozwolenie. IX. Obligom od prowincyi winnym gdy w przeszłym turnie co do zaległości ich stało się iuz dosyć, miarkując na dalszy czas tychże obligow sprawiedliwą liczbę i miarę, rozrządzamy aby prowincyi naszej każdy zakonnik kapłan iuz nie po dwie, ale po iedney tylko Mszy S[więtey] czytany na intencyą prowincyi co miesiąc, każdy zaś klasztor po iedney Mszy S[więtey] spiewaney z parastasem

co rok przez cały turnu naszego przeciąg odprawiali, co aby niezawodnie wykonywano było, na sumnieniu każdego kapłana ściśle obowiązujemy, i aby do zwykłej księgi obligi te zapisywane były, powinność pilnego dozoru na przełożonych miejscowych wkładamy. X. Gruntem i twierdzą klasztorów z ubogiem i ich majątkami są funduszowe prawa, erekcyje i wszelkie dokumenta prawne, które ponieważ w rozsypanych tłumach swoich bezładnie po archiwach klasztornych leżą, ani powinney około siebie nie mają baczności, zaleca się miejscowym przełożonym, iżby w porządne fascykuły za pomocą wiadomych tego dzieła ie poukładali, i iak naydokładniejsze na dwie rąk spisali summaryusze, dla okazania onych w czasie wizyty należney swoiey władzy, i w każdym czasie potrzebnych papierow łatwego wynalezienia. XI. Dwie przestępstwa postrzega bydź nayszkodliwsze zakonnym społeczeństwiom kapitularne zgromadzenie. Opilstwo, i próżniactwo przy grach różnych. Pierwsze nayszlachatniejszym rozumu przymiotem udarowanego człowieka, oprócz niesposobności iego do wszelkich umysłowych zabaw, a tem bardziey do czystych modlitw i bogomyślności zakonnych, czyni nierozumnym zwierzem, i iedną obrzydliwą poczwarą. Drugie czas złoty, poświęcony chwale Boga, publiczney dla oyczyzny usłudze, zbawienney nauce bliźnich, i swemu tak doczesnemu iako też duchownemu pożytkowi łakomie pożera, i marnie obraca. Obydwoch przeto tych wykrocności, iako nayiadowitszey trucizny i zarazy zakonne dusze dalekiemi nazawsze bydź, niech ściśle upomnienie mają. XII. Po mimo ustaw i praw Świętego Oycy i Patryarchi naszego, które za naygruntownieyszą znamy życia zakonnego zasadę, i codzienne prawidło nieskazitelnego dochowania poprzysiężonych Bogu ślubow, po mimo tyle postanowień i obrad, które nam zakonodawcze owe prawa do okoliczności mieszkania, czasu i zabaw naszych przystosowują, te w myśli wasze wrazić przedsięwzięliśmy przewielebni oycowie i bracia powinności, które niegdyś Xiąże Apostołów Piotr S[więty] pierwiastkowym wraźał chrześcianom (*1 Petri Cap[itum] 2, Boga bójcie się, króla czcycie, braterstwo kochaycie*) ile że gdy z samotnych owych starożytnych oycom naszym do zbawienia pomocnych odludności do społeczeństwa z ludzmi przeniesieni i do względnego obywatelstwa wyniesieni iesteśmy, poznać należy nam, co Bogu, iako kapłani iego i nayobowiązańsi służy, co oycu oyczyzny, byśmy się stali wiernemi maiestatu czcicielni i użytecznemi dla obywatelstwa współobywatelami, co na ostatek samym sobie, do pospolitego pożycia iako do iednego ciała zgromadzone członki, winni iesteśmy, nadto zaś że te ciało ostać się niemoże bez rządu i steru głowy, zwierchniczey władzy częścią powodować się należy, do którey to podległości upomina Was Nauczyciel Narodow (*ad heb[rejow] Cap[itum] 13 Bracia bądźcie posłuszni przełożonym waszym, albowiem oni czuwają około dusz waszych, iako by rachunek oddać mający, aby to z radością czynili, a*

niewzdychaiąc) Częścią zaś za uszczęśliwienie wzmiankowanej władzy, a tey iuż protoarchimadryczey, iuż naszej prowincyalney silne do pana zastępow modły wylewać potrzeba, aby gdy jego wszechmocney woli te rozrządzenie z nami uczynić podobało się, teyże pełnowładney woli uszczęśliwienie zakonney zwierzchności poruczaiąc, w niey powizechnego uszczęśliwienia zakonu spodziewać się można było. Na ostatek zalecamy i wruczoną nam władzą obowiązujemy Jchmość XX. Superiorow, list ten okólny nietylko obwieścić podręcznym swoim zgromadzeniom publicznym czytaniem, ale go oraz przy aktach klasztornych zachować, dla zostawienia potomności niniejszych kapitularnych układów, które gdy przewiełbnościom i wielebnościom waszym przekazamy, niewyłączamy innych praw i ustaw przeszłemi kapitulami ułożonych, okólnemi listami i wyrokami poprzednikow naszych prowincyałow obwieszczonych, owszem w żywey ie mocy, brzmieniach, i do iak nayzupełniejszego onych zachowania wszystkich ogółem i każdego z osobna obowiązujemy, tym zamiarem niniejszy list dla większey wiary i wagi przy zwykley prowincyi pieczęci własną podpisujemy ręką. Dan w monasterze naszym rezydencyalnym Poczaiowskim. Roku P[auńskiego] 1788 Dnia 12 listopada S[tarego] K[alendarza].

Bazyli Rogowski Z[akonu] S[więtego] B[azylego] W[ielkiego],
Prowincyal m[anu] p[ropria] L[ocus] S[igili]

Adrian Szubowicz Z[akonu] S[więtego] B[azylego] W[ielkiego],
Sekretarz Prowincyi m[anu] p[ropria]

*Історичне джерело: Інститут рукопису Національної бібліотеки
імені В. Вернадського, ф. 1, спр. 1104, арк. 78–79 зв.*

Стаття надійшла до редакції 01.02.2021 р.